

УДК 65.012.34:631.11

Нечипоренко К.В.

Дніпропетровський державний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Розглянуто особливості використання транспортних засобів сільськогосподарськими товаровиробниками та можливості використання при цьому логістичного підходу. Запропоновано форми використання транспорту для поліпшення ситуації.

Ключові слова: транспорт, транспортна логістика, аграрна логістика, транспортне обслуговування.

Nechiporenko K.

TRANSPORT LOGISTICS PROBLEMS OF AGRICULTURAL COMMODITY

The features of the use of transport vehicles are considered by agricultural commodity producers and possibilities of the use here of logistic approach. The forms of the use of transport are offered for the improvement of situation.

Key words: transport, transport logistic, agrarian logistic, transport service.

Нечипоренко К.В.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

Рассмотрены особенности использования транспортных средств сельскохозяйственными товаропроизводителями и возможности использования при этом логистического подхода. Предложены формы использования транспорта для улучшения ситуации.

Ключевые слова: транспорт, транспортная логистика, аграрная логистика, транспортное обслуживание.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ефективність сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від рівня забезпеченості товаровиробників засобами транспорту, раціональної організації перевезення вантажів безпосередньо у галузях рослинництва і тваринництва та у процесі реалізації продукції.

Нечипоренко К.В.

Своєчасне перевезення вантажів в процесі виробництва та реалізації продукції, а також на сільському будівництві, задоволення сільського населення в транспортних послугах значною мірою впливає на весь процес розширеного відтворення в сільському господарстві. Особливо зростає роль транспорту, коли впроваджуються прогресивні технології та високопродуктивні засоби механізації виробничих процесів, коли взаємозв'язок і взаємообумовленість роботи технологічних та транспортних агрегатів є обов'язковою умовою ритмічного виконання виробничих процесів. Все це вимагає приведення транспорту у відповідність до умов виробництва, а також раціонального використання транспортних засобів з тим, щоб перевезення вантажів виконувалося з мінімальними затратами праці, коштів і нафтопродуктів.

Сільськогосподарське виробництво вимагає постійного управління перевезеннями вантажів, особливо в пореформений період становлення значної кількості аграрних товаровиробників, а відповідно й відправників продукції рослинництва і тваринництва та одержувачів промислових товарів для ведення сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема економіки та організації перевезення вантажів у сільському господарстві й використанню мобільного транспорту в АПК присвячені праці цілого ряду науковців: Б.М. Анікіна, Є.А. Бузовського, В.Г. Василенка, М.Г. Вергуна, Т.А. Гуцула, І.В. Заблодської, І.В. Ключа, В.І. Котелянця, Т.В. Мірзоевої та ін. Сформульовані в їхніх працях наукові підходи до використання логістичного механізму при транспортуванні вантажів і пасажирів, висновки й рекомендації посідають важливе місце в теорії транспортної логістики. Поряд із цим процеси організації транспортування вантажів в сільському господарстві, її впливу на результати господарської діяльності товаровиробників потребують подальшого ґрунтового дослідження.

Цілі статті. Мета статті – дослідити можливості підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських товаровиробників через більш ефективне використання транспорту, запропонувати способи поліпшення ситуації для сучасних товаровиробників сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах сьогодення сільськогосподарські підприємства як суб'єкти

господарювання не тільки виробляють продукцію, але й здійснюють функції матеріально-технічного постачання ресурсів та збуту виробленої продукції. Тому рух матеріальних ресурсів від первинного джерела до кінцевого споживача доцільно розглядати як єдиний матеріальний потік (вантажопотік), що забезпечується транспортними засобами. Зазначене є основою, на якій ґрунтується транспортна логістика.

Нині галузь автотранспортного обслуговування сільськогосподарського виробництва переживає період трансформації. Поряд з організаціями, що існували, функціонують новостворені, ринкові формування. При цьому організаційні форми використання транспорту – автоколони, технопарки, підприємства сільгосп- і райагротехніки, обслуговуючі кооперативи, транспортні підрозділи підприємств виробничої інфраструктури, підрозділи сільськогосподарських підприємств рухомий склад фермерських господарств тощо – характеризуються різним ступенем розвитку та результатами ефективності роботи.

Накопичені за останні десятиріччя проблеми в АПК країни вимагають системного, комплексного підходу до їхнього розв'язання й повинні ґрунтуватися на відповідній науково-технічній, соціальній та екологічній політиці держави. Поряд із традиційними методами та засобами, що застосовують для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції і відповідно ефективності роботи виробників, зростає роль і значення нового для української економіки інструментарію господарювання – логістики.

Обсяги перевезень, напрями та номенклатуру транспортованих вантажів розглядає транспортна логістика. Ключова роль транспортування у логістиці пояснюється не тільки великою питомою вагою транспортних витрат у загальному складі логістичних витрат, але і тим, що без транспортування неможливе саме існування матеріального потоку.

Метою транспортної логістики є зниження транспортних витрат і зумовленого транспортом збитку для навколишнього середовища при доставці вантажів «точно вчасно» і максимальному задоволенні всіх вимог отримувача вантажів. Основними її завданнями є скорочення запасів матеріальних ресурсів у обігу та часу доставки товарів в чому зацікавлені як постачальники так і споживачі.

Транспортна логістика вирішує комплекс завдань, пов'язаних з організацією переміщення вантажів транспортом загального користування. Основними з них є:

- вибір виду транспортного засобу;
- вибір типу транспортного засобу;
- оптимізація транспортного процесу під час змішаних перевезень;
- визначення раціональних маршрутів доставки;
- забезпечення технологічної єдності транспортно–складського процесу;
- координація транспортного і виробничого процесу [3].

Транспортна логістика базується на концепції інтеграції транспорту, постачання, виробництва і збуту, таким чином тісно пов'язана із складською, виробничою, заготівельною, розподільчою та посередницькою логістикою.

Суттєво ускладнюють ситуацію деструктивні процеси економіки, які за останні півтора десятиліття призвели до призупинення процесів відтворення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. За останні 15 років кількість вантажних автомобілів у сільському господарстві України скоротилась на 45%. При цьому необхідно зазначити, що під час обліку техніки та визначення її продуктивності не враховуються чинники фізичного і морального зносу. Переважна більшість (понад 70 %) вантажних перевезень в сільському господарстві реалізується автомобільним транспортом [2].

Транспортна складова (навантажувальні й розвантажувальні роботи та перевезення) в структурі собівартості виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції становить практично 25-30 % [1], а в окремих випадках ціна вантажу нижча, ніж маркетингові тарифи на транспортні послуги залежно від відстані перевезення жому, піску, глини тощо.

Транспортна логістика аграрних підприємств має і свої специфічні проблеми, пов'язані з особливостями агропромислового виробництва:

- 1) значна кількість дрібних товаровиробників, що ускладнює процес формування крупних партій продукції та сировини;
- 2) сезонний характер виробництва та розбіжності по строкам при завезенні сировини та матеріалів до підприємства і вивезенні продукції з підприємства;
- 3) специфіка об'єкта транспортування: деякі види продукції швидко псуються та вимагають спеціальних умов перевезення (температура, вентиляція і т.п.), потреба в перевезенні живих тварин, птахів тощо.

4) низька якість транспортної інфраструктури, що є наслідком економічної слабкості суб'єктів господарювання та територіальної їх розосередженості;

5) залежність виробництва від погодних умов (особливо продукції рослинництва), та природних біологічних процесів, що ускладнює планування та збільшує невизначеність і ризик;

6) недостатня кількість кваліфікованих кадрів з логістики, викликані об'єктивними розходженнями в способі та умовах життя в місті і селі;

7) недостатньо розвинута співпраця між товаровиробниками, що ускладнює процеси інтеграції та кооперації.

Узагальнення проблеми транспортного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників свідчить, що недоліки в організації перевезення різних вантажів негативно впливають на ведення рослинницької і тваринницької галузей. Порівняння досвіду управління перевезеннями до реформування і тепер свідчить, що в той період, хоча і з певними недоліками, існувала диспетчеризація, особливо під час заготівлі сільськогосподарської продукції, здійснювалися централізовані перевезення вантажів. Тепер цими вантажопотоками ніхто не керує, а перевезення забезпечують, як правило, самі товаровиробники малотоннажними транспортними засобами із значними затратами праці, коштів і нафтопродуктів. Продуктивність автотранспорту за рахунок збільшення простоїв у черзі під розвантаженням зменшується в середньому на 25-30 %.

Поряд із диспетчеруванням перевезення сільськогосподарських вантажів слід враховувати і маркетингові функції, для забезпечення дослідження ринку транспортних послуг, прогнозування попиту, реклами супутніх автоперевезенням послуг, стратегічного маркетингового планування.

Одним із шляхів виживання в складних умовах для сільськогосподарських підприємств, що мають автотранспортні підрозділи, може бути співпраця, а саме – розвиток міжгосподарських форм використання рухомого складу. Дослідженнями встановлено, що економічно сильні підприємства з великими площами сільськогосподарських угідь можуть і повинні формувати власні транспортні підрозділи, комплектувати їх технікою та поновлювати в разі потреби. Невеликим за розміром сільськогосподарським підприємствам і тим, що знаходяться в скрутному економічному стані, доцільніше використовувати техніку на міжгосподарській основі.

Отже, врахувавши накопичений у світі досвід, дослідження вітчизняних науковців і сучасний стан автотранспортного обслуговування сільськогосподарського виробництва України, вважаємо, що доцільним є розвиток таких форм використання транспорту:

- 1) автотранспортні формування, метою створення яких є надання транспортних послуг за винагороду;
- 2) безприбуткові міжгосподарські формування зі спільного використання автотранспорту (кооперативи та сусідська допомога);
- 3) автотранспортні підрозділи сільськогосподарських підприємств.

Така сукупність автотранспортних формувань забезпечить стабільне обслуговування сільськогосподарських товаровиробників по здійсненню усіх видів перевезення необхідних вантажів з найбільшою ефективністю.

У результаті проведених досліджень встановлено, що сукупність автотранспортних формувань різної форми власності та функціонального призначення забезпечить стабільне обслуговування сільськогосподарських товаровиробників щодо здійснення усіх видів перевезення необхідних вантажів з найбільшою ефективністю при диспетчеруванні вантажопотоків як всередині підприємства так і заготівельними та торгівельними організаціями для мінімізації простоїв транспортних засобів в чергах. При недостатньому забезпеченні сільськогосподарських товаровиробників засобами транспорту, та суттєвій частці транспортної складової в структурі собівартості виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, ситуацію ускладнюють і організаційні проблеми використання транспорту які можна вирішити за допомогою використання методів транспортної логістики.

1. Вергун М. Г. Проблеми розвитку сільського транспорту / М. Г. Вергун // Економіка АПК. – 2006. – №10 – С. 18–24.
2. Гуторов О.І. Формування ефективного механізму функціонування логістичних систем сільськогосподарських підприємств / О.І. Гуторов, Н.В. Прозорова// Економіка АПК. – 2013. – №8 – С. 33–38.
3. Пономарьова Ю.В. Логістика: Навч. посіб. / Ю.В. Пономарьова. – К.:Центр навчальної літератури, 2003. –192 с.